

Adfirmare

Anul II. — No. 12

Decembrie 1968

I. Rentea

In acest număr semnează :

OCTAVIAN RUCEANU
GEORGE PETCU
D. HINOVEANU
MIHAI BĂLAJ
LUCIAN BRETAN
VASILE CUCICĂ
GAVRIL STĂNESCU
JON SIUGARIU
MARIA A. DEMIAN
MIHAIL LUNGIANU
CONST. GH. POPESCU
JON ANDREICA

Mărioara dela Izvor,

Exemplarul Le

GRUPUL „AFIRMAREA“

SPRIJINITORI :

ȘTEFAN ANDERCO
AUGUSTIN BACIU
LUCIAN BRETAN
IOAN LUCA
ALEXE NAN
CONST. GH. POPESCU
OCTAVIAN RULEANU
ZENO SPARCHEZ
PETRE ȘTEȚIU
PETRU ȚIURCA-PRIBEAGUL

COLABORATORI

CORNELIA A. BACIU
MIHAI BALAJ
LUCIAN BRETAN
VALERIU CARDU
GH. CRIȘAN
D. HINOVEANU
ION LUCA
MIHAIL LUNGIANU
ION MAIOREANU
P. MURGEANU
ALEXANDRU NICORESCU
CONST. GH. POPESCU
IOAN RENTEA
OCTAVIAN RULEANU
LIVIU SELEȘ
IONEL ȘIUGARIU
GAVRIL STANESCU
TH. I. ȚUCANOVICI
PETRU ȚIUCRA-PRIBEAGUL
FELICIAN GH. ZACIU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

- Rugăm stăruitor pe toți cititori noștri să binevoiască a ne achita abonamentele.
- Colecția anului întâiu frumos compactată se găsește de vânzare, într'un număr redus, la administrația revistei.
- Manuscrisele nesemnate de autor nu se iau în considerare.

ABONAMENTE:

Particulari	— — — — —	Lei 100
De sprijin	— — — — —	„ 300
Pentru instituții	— — — — —	„ 400
Exemplarul	— — — — —	„ 10

Afirmarea

Anul II. — No. 12.

Literară — Socială

Decembrie 1937.

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU și OCTAVIAN RULEANU.

ASPECTELE CULTURALE ALE GRANITEI NOASTRE

O CERCETARE DINTR'UN ANUMIT PUNCT DE VEDERE

de Octavian Ruleanu

Ne gândim dacă nu cumva vorbind despre cultură, am putea cădea noi înșine, în păcatul aculturalității. Căci tot căutând fenomenul cultural, riști să cataloghezi fapte care nici pe de departe nu aduc cu țința propusă.

Ne-am obișnuit cu atmosfera localnică și n'am dori să fim prea severi cu un mediu pe care-l respirăm și noi zi de zi. De aceea închidem ochii și deschidem drumul dibușilor spre finalitatea culturii. Parcă și simțurile noastre s'au atrofiat, astfel că începem să observăm detalii, care altădată nici că le-am fi luat în seamă. Din aceste pricini ni-e frică. De o acuză justă, de o lipsă de discernământ.

O facem totuși... Cu orice urmări, bune sau triste. Ținutul în care viețuim e al nostru și încercăm să-l facem și al culturii. De ce să-l defăimăm? De ce să-l acuzăm de totală lipsă culturală?

În preludiul acestor aspecte (publicat în No. 5) am trasat linii demarcatice. Concluziile ne-au fost defavorabile. Provincia este o calamitate. Nu sânt oamenii de vină; ei ar vrea să fie buni, culti și civilizați. Există însă o sabie a lui Damocles, care face ca oamenii să nu fie așa cum ar dori. Cine-i vinovatul? Nimeni. Provincia este. Dar ce e provincia? Ce-i mediul provincial? Tot atâtea întrebări care nu le putem explica, tocmai pentru că toți le demonstrează. Provincia este sigur, ceva al nostru, al tuturor ce trăim departe de Capitală. Sau poate tot ce ne vine din Capitală este luat ca bun, sub pecetea autorității convenite. Fapt cert este că noi toți, ori unde am viețui, sântem continuu într'o atmosferă aculturală, atâtea vreme cât traiul însuși ne face să fim așa.

Sânt probleme culturale vaste, pe care le tratează oameni competenți, fără să le găsească soluții și cauze. În epoca civilizației desăvârșite se produc cu toate acestea, acte ce ne reamintesc cavernele și instinctele primitivității. Nu e nevoie de

o prea amplă exemplificare, să dovedim că mania exagerată a sportului, a mers mână în mână cu formele civilizatoare... Cultura sub toate manifestările este un rezultat direct al civilizației... Și totuși sportul maniac înlocuiește cultura. Poate facem judecăți nelogice. Poate sântem rău impresionați de iureșul omenirii după sport. Totul e posibil. Ceea ce nu înseamnă că cineva ne poate dovedi contrariul; că iubitorul și sprijinitorul de sport, este concomitent și amatorul și susținătorul culturii. Nu... Nu... Am văzut provinciali (sântem într'adevăr xenofobii provinciei, crezând în primatul Capitalei?) care și-au dat ultimii bani pentru un bilet de intrare la un match de football, trăind câțva timp în privațiuni. Dar n'am văzut pe nimeni, făcând același lucru pentru cumpărarea unui volum oarecare. Căci mai străjuește încă mentalitatea (cum s'o numim oare?) că în general, cultura este un lux de care te poți lipsi. Ce argumente, doamne, să ridicăm noi, să dovedim contrariul? Și n'am face-o în pustiu?

Considerente de așa natură se găsesc multe. Nu noi sântem cei chemați să soluționăm. O pot face alții mai competenți, care țin frânele culturii în mâini și veghează la ocârmuire (am vrea să nu ne înșelăm în parafrazăre).

Noi ne mulțumim cu provincia noastră, la regiunea aceasta de Nord-Vest. Dorim să dăm semne de viață, să nu ne înecăm în pârda lnicul traiu cotidian. Vâslim cu puteri proprii și căutăm să ridicăm micile fapte, ce ar putea dovedi că uneori și cultura aici, este ceva mai mult decât paria atitudinilor omenești (dacă bineînțeles se vor putea numi toate cele menționate, fenomene culturale).

FIZIONOMIA SIGHETULUI

Punctul cel mai extrem al regiunii îl constituie acel Sighet al Maramureșului sărac. Un oraș cosmopolit la granița alor trei țări. Viața este aceea a tuturor orașelor de categoria aceasta. Există acolo ceva remarcabil. Este un palat cultural cu un muzeu etnografic organizat de d. profesor Gh. Vornicu. Muzeul este acceptabil asortat. Dar e cam neglijat. De ce nu se iau măsuri să fie pus la dispoziția vizitatorilor? Prefectura ar trebui să dea conducerea unui singur specialist care să reorganizeze totul. În Sighet a ființat până acum câțiva ani, o „Asociație a Presei din Maramureș” cu un organ „Graiul Maramureșului”. Astăzi asociația și-a schimbat directivele în urma unor neînțelegeri personale. Gazeta apare încă, redactată fiind de dnii avocat A. Anderco și prof. V. Rusu. Celelalte ziare sânt sporadice și foarte anemice.

Dintre societățile culturale, numai „Astra” lucrează. O conduce un om în-suflețit d. dr. V. Ilea inițiatorul școalelor țărănești. „Astra” are un cor, cu o bogată activitate muzicală. Raporturile de frățietate cu Cehoslovacia se men-

țin și prin manifestațiile culturale ce le organizează. În vara aceasta „Astra” a organizat un concurs de dansuri românești la Tatra (Cehoslovacia). Palatul cultural cu biblioteca publică o ține „Astra”. Aici se organizează conferințe și serbări... Deci se lucrează în Sighet.

O altă societate care ar putea activa este „Asociația pentru cultura poporului român din Maramureș” condusă de d. Florentin Mihali. Rezultatele sânt anihilate din pricină că spiritul de diriguire al societății este canalizat spre scopuri foarte puțin culturale.

VEȘNICUL SĂTMAR

Să mai vorbim de Sătmăr? Am spus o și altădată. O afirmăm și-acum. Viața culturală stă pe planul cel mai de jos. Lucrează doar „Astra” condusă de d. dir. Eugen Seleș. Atât cât poate și ea. Ține conferințe pentru publicul orășenesc și organizează o vie propagandă culturală în satele desnaționalizate. Mai menționăm Reuniunea de cântări „Vasile Lucaciu” însuflețită de maestrul ei conducător, d. profesor Adrian Demian. Românii n'au societăți de lectură. Nu

există nici o bibliotecă publică. Cea a primăriei este deja „muzeu“. Casa Națională e deocamdată în adunarea fondurilor, prin cinematograful deschis în acest scop...

În schimb avem o societate sportivă, „Olimpia“, susținută cu picioare și mâini de autorități... Când acum câteva luni s'a înregistrat un „eșec“ local, lumea se alarmase. Dezastru național! „Olimpia“ învinsă! S'au scris articole interminabile, despre acest extraordinar eveniment. Măsurile și cauzele nu întârziaseră. Căci, să se țină în minte; suporterii „Olimpiei“ sânt mult ajutați. Toți sânt funcționari. De aceea trebuiau să învingă... Se spune (nu precizăm) că pentru a intra în slujba administrației locale, ți se cere o singură condiție: să ai mușchi bipezi, bine desvoltați. (Luptând în „Olimpia“, câștigi și salvezi gloria românismului la frontieră).

Cei răătăciți printre slovele dătătoare de gând, de sigur nu sânt ajutați în acest chip. Cel puțin nu cunoaștem niciun caz de asemenea natură... Moravurile poartă vina!...

Arta plastică este de-a-dreptul ostracizată. Întâiu, e neînțeleasă. Apoi, boicotată indirect. Și'n urmă paralizată. Lipsese gustul artistic. („Intellectualii“ își râd în pumn de le sulevezi aserțiunea). Publicul încurajează plastica falsificată. Pictura e acaparată de diferiți comercianți ambulanți ce-ți vând tablouri copii de dubioasă calitate artistică. Și așa în toate localitățile provinciei.

PESTE CAREI, SPRE ORADEA CULTURALĂ ȘI ARADUL REINVIAT

Aceeași situație precară o găsim și în Careii-Mari, oraș de câmpie, prăfuit și cu străzi întortochiate. Cultura românească e cam neglijată. „Astra“ doar mișcă. Ea o fost și inițiatora gazetei „Graiul Neamului“ care apare acum sub girul profesorilor secundari. Ar fi necesară o mai pronunțată coloare locală.

Ce însemnează Oradea, în cultura graniței de vest, nu cade în competența noastră să relevăm. Chiar dacă n'am

avea decât „Familia“ și totuși am fi spus prea mult. „Familia“ este o revistă cu miez, care ar putea purta și eticheta Capitalei. Cu toate acestea, nota locală este prinsă în justa ei valoare, fapt pentru care d. G. M. Samarineanu se poate mândri, indiferent că bârfirile pe temă politică și socială s'au ivit, atunci când nu trebuiau s'apară. Mai recent „Familia“ a centralizat creația ardeleană, devenind publicația oficială a Societății Scriitorilor Români din Ardeal. Este tocmai ceea ce am dorit și cerut noi.

„Gazeta de Vest“ a poetului George A. Petre își aduce și ea aportul ei, iar „Casa Națională“ este o realitate mai pregnantă decât la noi în Satu-Mare... Vin la rând apoi, societățile culturale, începând cu „Astra“. Nu le cunoaștem pe toate. Dar le dibuim că există. Ne-o spune ritmul orașului, respirația vieții lui, care dă multe de-ale culturii.

Aradul este superior Sătmarului. Nu numai prin reviste ca „Hotarul“ și „Innoirea“ dar și prin acel Atheneu Popular, Întreaga atmosferă este imbibată cu mai multe înclinări culturale.

CONSIDERENTE GENERALE

Pentru toate aceste lipsuri evidente, nu putem preciza cine ar purta vina. Constatăm doar că arta este privită ca lux. Considerentele sânt injuste, atâta timp cât lucruri într'adevăr luxuriante sânt luate drept necesități. Deci arta nu-i sprijinită; nu-i înțeleasă. Literatura este „fanfaronadă“. Se citește extrem de puțin. De fapt și cărțile sânt scumpe. Și apoi ele n'au ajuns o necesitate sufletească, așa cum este de ex. sportul.

Provincia iarăși nu poate fi acuzată. Căci e ritmul vremii astfel. Un iureș nebun a intervertit lumea. Trăim într'o gonă haotică, spre zările închise ale antichității. Revenim la cultul ancestral al trupului statue. Sub masca unei colaborări între somatic și phisic, s'a ajuns numai la prețuirea exteriorului suplu. S'a atins o sănătate robustă, nu ca valoare sufletească, ci ca o pregătire pentru un marș furibund spre masacrul.

Deci vina needucației culturale, o poartă timpul acesta, ce se cheamă al civilizației. Noi am completa... al civilizației tehnice de distrugere. Nu se citește. Cărțile sânt prea costisitoare. Cine a căutat cauze? Unde este sprijinul statului? Arătați-ne un scriitor tânăr, încurajat? Vrem să vedem pus la locul de cinste pe creiatorul dăltuitor de cuvintel! Măcar alături de așii sportului, care sânt ajutați și căpătuți în slujbe sinecure.

În schimb, vom servi contrarul. Talente ucise în fașă, de indolența criminală a veacului acultural. Iată umbra lui Bogdan Amaru, stins în clipa când a constatat că plămânii îi sânt sfărtecați... de mizerie; apoi pe rând a lui George Boldea, Alexandru Sahia, Pavel Dan, Alex. Călinescu și alții, poate necunoscuți nouă. Unde a fost înțelegerea?

Ne amintim întâmplător, de moartea unui footballist, numele nu importă (de altfel ne și scapă), mort în străinătate, acum câțiva ani. Ce mai funeralii!... aproape naționale. O jale generală și coloane întregi în presa sportivă. O singură mângăere avem. Uitarea se va așterne peste... picioarele cu mușchi puternici... azi țărână. Pe când scânteia duhului acestor smălțuitori, dăinue. Cu cât trece timpul, cu atâta valoarea lor va crește.

În făgașul vitregiei acestor adevăruri se scurge vieța provincială, alături de oamenii puțin cuprinzători ai marilor probleme ce frământă spiritul.

CU FAȚA SPRE INVIOARE

Ca o concretizare a aspectelor de față, îndrăsnim să fluturăm câteva remedii.

1. O descentralizare culturală. Statul să sprijine efectiv centrele de iradiere culturală provincială.

2. Primăriile și prefecturile să treacă în bugete, ajutoare suficiente pentru sprijinirea artei.

3. Să se creeze comisii culturale pe lângă prefecturi și primării, din specialiști. Manifestațiile culturale să nu fie lăsate la cheremul celor neinițiați.

4. Înlăturarea farsorilor și profilorilor. Artă plastică este în special cea mai neapreciată și defăimată. Să înceteze odată importul de tablouri copii, picturi vulgare și negustorești.

5. Chestia teatrelor provinciale (de care ne vom ocupa altădată) să fie și ea soluționată.

Să nu fim expuși a încuraja aici la graniță, echipe hibride, numai din motive naționale. În parte și statul e vinovat, pentru că din motive de economie a desființat teatrele naționale din Craiova, Cernăuți și Chișinău, silindu-ne să primim trupe adeseori prost organizate și scump plătite.

*

Până când veacul acesta nu-și va schimba catapeteasma paramilitarismului, cultura în provincie va fi veșnicul semn de întunecare a unor conștiinți legate prea mult de mizeriile existenței.

Reportaj

lui Laurențiu Fulga

Umblu ca un năuc prin cetate,
Beat de lumini, printre crini de femei
Și oameni de fum... Noaptea, fată cu cercei

De luceferi, dănțue pe cfeul murdar,
Unde dragostea de gât cu-un felinar
Plânge... pentru că pe-aici cerurile nu ard

Și trandafirii albi de pe Victoria
În proia de lumini au zâmbet de fard
Fiecare trofeu își are povestea și gloria
Veacul arde luminos în reclame
Și salașori lunari au adormit pe scfele
Peste vreme cad turlle, cad stele,
măine?!

Luna a crescut pe cer ca o pâine,
Albă, pentru triști luceferi
Și pentru vestalele cu ochi mari
Și plânși, de la periferie...
Cerul a căzut cu-o aripă'n leșie...
Buimăcită noaptea, bate lung din pene,
Paznicii tresar
Și plâng albe zorile'n sirene...

George Petcu

Din manuscrisul „AZUR PENTRU PLOPUL CU ÎNGERI“ de D. HINO-
VEANU, pe care-l vom tipări în curând în editura AFIRMAREA.

Cuvânt către cititori

Iubite cititor,
Ești stăpânit și tu 'n viața ta de dor...
Ai citit și tu prin stele, ai gândit
Și poate că de multeori ai și iubit.

Și mai pricep de pildă, că zilele tale
Au fost câteodată și destul de muzicale...
Dacă ai știut puțin cânta,
Ai dat drumul la dureri și-ai început a uita.

Vei vedea că sunt și eu tot un biet lăutar,
Dar cu un suflet mai călit, mai amar.
Să nu te superi dacă vezi în vers tristeți și boare.
Să-ți ningă frate gândul pe aleaul lui polen de soare...

O vocală, dintr'o frântură de suflet în rugăciune
Poate fi și pentru tine un ecou de vie 'nțelepciune.
Podoabele mele cu ingeri, umile și tăcute,
Pot fi cândva și pentru tine evadări durute.

Că dacă amii duși și nădejile te dor,
Tu adună liniștit cugetele în sobor,
Și, stând la sfat cu ele și cu mine,
Să-ți fie ție mai ușor, mai bine...

Culege frate de pe-aici în nopți cu stele
Mărgăritar de somn, cuvinte grele.
Ascultă în consoane fiecare ciripire
Și te înalță până 'n cerul meu numai gândire...

Lună nouă

În lună nouă, doruri vechi aștern
Tăceri de basm pe chipul tău etern:
Și mai departe, stelele 'ndărăt
Ne ascund copilăria 'n pulberi de omăt.

În ochii tăi pierduți în nesfârșit
Se leagănă demult singurătăți de schit.
Pe părții de lumini și culmi de file
Fărămă gând melancolii de zile...

În pași fragili pe calea cu stafii
Sărutul lasă în tăcere mărturie
Ce vor zămbi cu gura ta în rouă
Pe țărini de poeme 'n lună nouă...

Când te cuprind cu sufletul din noapte
Și te adorm în mine 'n lăicer de șoapte
Pe slovele în doliu sue 'n gânduri clare
Grădina amintirii sprijinită 'n seară.

Mi-e dor să-ți ard obrazii c'un sărut,
Să te culeg lumină vie din trecut...
Te-or înălța în aburi către soare florile,
Când mâine vor veni din văi înalte zorile?!

Cuvânt către critici

Voi critici buni și răi, sau critici de ocazie,
Când vă îndeamnă Dumnezeu să faceți și pe-aici
(vreo razie,
Să nu uitați să vă puneți la pălărie un buchet de flori
Să fiți mai cavaleri cu muzele, mai răbdători...

De vi se pare că în cartea mea sunt pagini
Sărace 'n noutăți de armonie și imagini
Luati-o cu cititul dela început
Și omoriți în fiecare consonantă gândul meu durut.

Și când găsiți că viersul este prea nervos și schiop
Să puneți strune Criticii și să mânați pe file în galop,
Să nu vă stee ritmul în memorie cucui, —
Nu port așa de mare dușmănie nimănui...

Vă rog ca în ograda mea de vietăți și poezie
S'aduceți har în traiste rod de împrumut melancolie
Și să vorbiți încet, cu luare-aminte, că la poartă am
(un plop
Frumoasă moștenire, cu vechime și aromă dinainte
(de potop...

Mi l-a lăsat pe semne Dumnezeu în dar
Să-i talmăcească călătorii 'n frunze gustul meu amar.
Să nu-l clintăți în lumea lui de ingeri niciodată
Că vă treziți prin timpuri mai apoi cu zarea leșinată.

Când o citiți și-o așezați cu trupu 'n raftul din
(lumina ei
V' alegeți loc de juriu și osândă umbra unui tei —
Și teiul, eminescian până 'n măduvă, între alte plante
Va flutura în săbiile voastre inserări de diamante...

Citesc dureri

Citesc dureri în rânduri dintr'o pagină de carte.
Eresuri cu prohod de tânguiri se întâlnesc departe...
Destinu 'n somn de vremi cu ochii tăi și cu azurul sue
Urnind uitări prin gândul meu toamnătic, cu aromă
(de gutue.

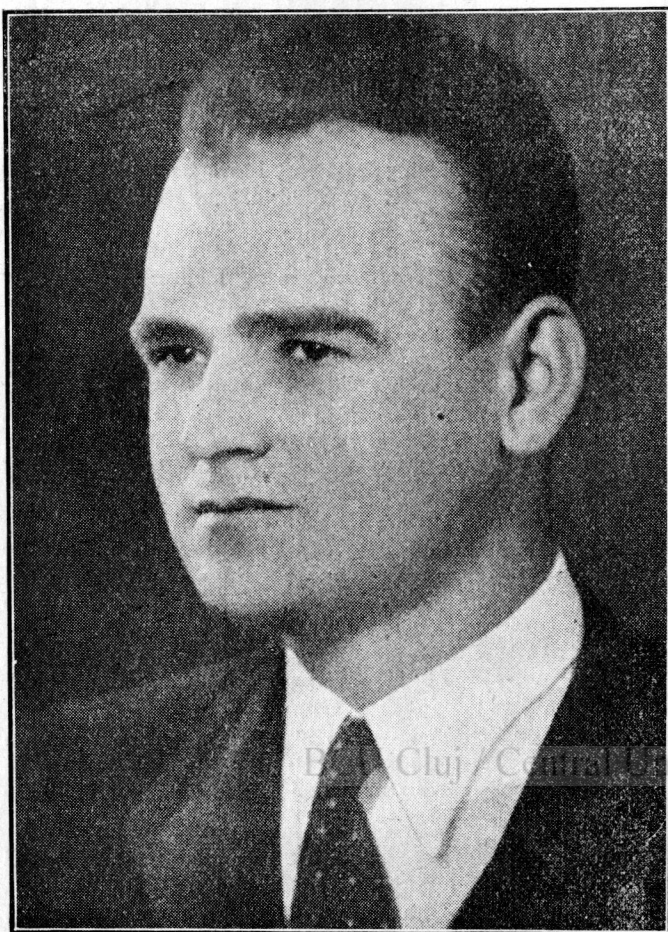
Luată 'n cântec zariște de doruri și 'mpliniri de rit
Crești trudnică prin mine floare de lăstar întinerit.
Egală în porniri pe 'ntinsul meu cu roade purpurii
Ești pajiște de stele jucăușe 'n ape de melancolii...

Șederea ta întârziată mult cu mâinele 'n azur
Taiată 'n coapse de rămăneri vii în diafan contur
Iubește 'n strane de altar smerit străbune plângeri
Ivite cu surâs și 'ngenuncheri de rugăciuni în plop
(cu ingeri.

Ocoale 'n vis de linii sure 'n frământări de sâni
Lovesc de cuget liniște de schitură și fântâni.
Adulmecii cumpănă plecată pe adâncuri să-mi îneci
Nă vodul meu de zile însoțite în osândă albă de poteci..

Crăciunul copilăriei mele

de: MIHAI BĂLAJ

„Câte-odată când în gânduri
și 'n visări mă văd pierdut
Retrăesc o lume veche,
ce se pierde în trecut.
Cât de dulce-i amintirea,
pe-unde poate să ne poarte!
Fericiri de altă dată,
ea ni le redă pe toate.“

Cam astfel încercam, pe vremuri, pe când scriam și eu versuri, cum scrie oricine, într-o anumită vârstă a vieții, începutul unei poezii în care căutam să-mi versific momentele din viața mea de până atunci.

Și n'ar fi lipsită, mă rog, de interes, nici astăzi, cunoașterea acelei cronici rimate a vieții mele. Arătam eu acolo cum, de îndată ce am intrat în anii priceperii, eram cel mai devotat ascultător al poveștilor spuse în șezătoarele de iarnă.

Familia noastră era foarte numeroasă. Casa ne era nelipsită de fete fecioare. Dacă se mărita una, alta îi lua locul. Se înțelege deci

că nu era seară ca la casa noastră să nu vie feciori în șezătoare. Apoi printre feciori mai veneau și moșnegi și câte o babă „cu furca“, ca să nu ardă petrolul degeaba acasă la ea. Feciorii spuneau fel și fel de drăcovenii și du-păce ne săturam de răs, o bunică începea poveste lungă, lungă, cât firul de pe fusul care se învăteau fără astâmpăr și da atâta lucru pisicilor din casă. Când caietul era gata de tors și fusul era plin și povestea terminată. Eu stăteam gugut într'un fund de pat și de acolo ascultam cu mare băgare de seamă toate acele năzdrăvane întâmplări cu zmei, cu feți-frumoși, cu zâne și alți viteji de toată seama, cum astăzi nu-s. Când mă fura somnul, vedeam în vis tot zâne și bălauri. Și cine știe ce vorbeam eu în somn căci de câteori mă trezeam cei din casă râdeau cu hohote. Mă rușinam și adormeam din nou cu sărutările mamei pe frunte și cu asigurările ei că n'au să-mi facă nimic nici stafiile și nici zmeii.

Mai spuneam eu în poezia aceea cum făcând apoi cunoștință cu cartea, citeam cu nesat toate cărțile de povești ce-mi cădeau în mână și cum chiar când începuseră să-mi ardă călcâiele după fetele din sat, tătuca, ne mai putând scăpa de gurile sătenilor și de stăruințele bătrânului meu învățător, m'a trimis la școală la oraș, căci, nu-i vorba, dădusem dovadă de mare vrednicie: niciunul, dintre copiii satului, nu cânta în strană ca mine. Și nici „Credeul“ și „Apostolul“ nu-l citeau așa de frumos. Mi-aduc aminte: când am spus pentru întâia dată „credeul“ în biserică, au sunat și geamurile la ferestre. Am văzut eu atunci cum își șopteau oamenii unul altuia: „Doamne, că alduită gură are, ce popă ar fi din el!“ Și-apoi când am terminat de spus, bătrânul meu învățător m'a bătut pe umeri. Asta era un semn că nu-l făcusem de rușine.

Scumpe îmi sunt amintirile ce mă leagă de casa părintească, de satul în care m'am născut și am crescut. Când încep a le depăna, mă cuprinde un dor de fiecare colțisor al satului meu, de toți tovarășii de joc, cu cari pășteam vitele la imas și de toate daținele ce se păstrează în satul meu din moși strămoși.

Dar la nimic nu-mi place să mă gândesc mai mult cași la Crăciunul copilăriei mele. El îmi evocă atâtea lucruri, cari cu trecerea anilor mi se par tot mai frumoase:

Când începea postul Crăciunului, sătenii aveau adunată, pe lângă case, toată truda muncii lor istovitoare de peste vară. Câmpurile și lunca rămăneau pustii. Ici, colo, doar

câte o rofilă de bălii stingheră pe mălăina vreunui om rămas în urmă cu lucrările de toamnă. În spre seară, peste sat, se lăsa o ceață deasă, care nu se mai ridica până dimineața târziu. Pe crengile golașe ale arborilor, cari înainte împodobeau cu verdeața lor satul, acum, câțiva corbi croncăneau straniu răspândind un fior de greață. Satul părea și el purtător. Sătenii se retrăgeau pe lângă gura sobei. Zilele scădeau din ce în ce mai mult, iar nopțile creșteau. După o noapte senină, de puteai număra stelele pe cer, noroiul, format de ploile reci ale toamnei, îngheța os. Apoi într-o altă noapte satul își schimba haina mohorâtă cu o mantie albă formată de zăpada căzută proaspăt. Acum începeau șezătoriile, căci înghețat fiind ușor ne puteam duce pe la casele din vecini, la prieteni. Acum începea activitatea noastră în vederea marelui praznic. Ne sfătuiau, făceam fel și fel de planuri. Fiecare seară era o adevărată repetiție teatrală și muzicală. Căutam să rechemăm din bagajul nostru toată bogăția de melodii pe care o posedam. Ba pentru a ne prezenta cu ceva nou, rugam pe câte o bătrână să ne învețe vreo colindă, pe care n'o știa nimeni. Tot acum ne pregăteam costumele pentru „Viflaim“. Irod și craii își confecționau comănacele din carton, peste care lipeau hârtie colorată. Săbii își făceau din lemn. Păstorii își făceau bărbii din câlți. Profetul nu știa unde să găsească o carte mare din care să citească prorocia despre naștere. Mare caznă era pe noi până când ajungeam să fim stăpâni pe roluri. D'apoi pe împărțirea rolurilor ce sfadă mai era. Erau ambiții la mijloc. Toți am fi dorit să fim sau Irozi sau crai. Și nu se putea. Ne mulțumeam apoi cu rolurile pe care ni le încredința vâtaful nostru.

Parcă văd și acum pe fiecare în rolul său. Irod vorbea totdeauna mândru și inspira teamă. De aceea era urât de toți. Craii erau simpatizați. Imi plăcea mult când se duceau cu Irod ciocnindu-și săbiile. Păstorii se trânteau jos întotdeauna la ușe și prefăcându-se că dorm, prin somn, făceau fel și fel de spirite. Ei nu se sculau până când nu veneau ingerii să le vestească ivirea stelei minunate. Aveam și un „drăcușor“ în trupa noastră, care îndemna la rău și băga pe copii în sperieți. Ba și fetele se cam fereau de el, căci nu arareori voia să sărute câte pe una.

Înainte de seara de crăciun cu câteva zile, nerăbdarea noastră nu mai cunoștea margini. Totul era gata. Și crăciunul nu sosea. Ne făceam trâmbiți din sticle de lampă și-l strigam seara de pe prispă casei.

Iată-ne și în ziua de ajun. Maica și surorile nu-și vedeau capul de lucru. Una lipea pe jos, alta făcea colacii, alta înfrumusețea fere-

strele și lampa cu hârtie colorată. Eu mă țineam țânc de pulpana lor ca să mă îmbrace, să pot merge la colindat. Aveam opinci noi-nouțe și încă galbene, cioareci de pânură și ei noi și căciulă. Când m'am văzut îmbrăcat și cu „straița“ în spate, nu mai puteam de bucurie. Prietenii mă așteptau. Apoi înarmați cu ciomege, ca să ne apărăm de câni, luam ulițele satului în șir. Ne opream la fiecare casă și întrebam: „sloboduri a corinda“. Și începeam colinda înainte da a ni se răspunde. După cât mi-aduc aminte, colindele noastre erau acestea:

Domn, domn și-a nost domn
Scoală doamnă nu dormi
Că nu-i vremea de domnit
Că-i vreme de prăznuit...

Alta: Răsărit'o stea galbenă
Liliom și-a nost domn
Stea galbenă nu-i în lume
Numa'-o dalbă mănăstire.
Mănăstire cine șede
Nouă popi, nouă dieci
Și p'atăția patrierci.

Alta: Pe rătu' cu florile
Florile dalbe,
Dumnezău cu oile
Nime'n lume nu-L văzură
Numa'-o fată de jidov
Fata'n sat a alergat
La jidovi de știre-a dat
Jidovii s'au răscolat
Cu securi și cu topoare
Pe Dumnezău să-l omoare.

După ce primeam coci, nuci, mere, plecam mai departe aruncând din mers urări cași acesse: „Câți cărbuni în vatră atâția boi în poiată“. Colinzile erau scurte căci n'aveam timp de stat mult la o casă. Și-apoi ne grăbea și frigul și teama de a înnopta pe ulițele satului.

Hei, ce zarvă era pe ulițe în dup' amiaza zilei de ajun. Din toate părțile fierbea satul de melodii ale cetelor de colindători. Când se întâlneau două cete de colindători, să vezi atunci ce încercări la bătaie și ce mătănie prin zăpadă. De, eram curajoși, nevoie mare, căci se afla câte o nevestă care ne cinstea și câte cu un păhărel de „aghiazmă“. Ajungeam acasă cu nasul roșu de frig, cu urechile aproape degerate și cu o straiță plină, cu baiere lungi, de-mi ajungea până la călcăie.

Odată cu înserarea se restabiea liniștea și, peste sat se lăsa acea atmosferă de pace, colorată din înaltul cerului. Rând pe rând la fiecare casă apărea lumină bogată, mai bogată ca oricând. Și când liniștea era ruptă de dangătul clopotelor, făceam o cruce adâncă și por-

neam spre biserică. În această seară puteai să vezi la biserică pe toți bătrânii satului și parcă le puteai citi în ochi că ei se gândeau în urmă la anii grei ce apăsau asupra umerilor lor și că oare vor mai avea norocul să mai poată spune încă odată: „bună seara lui Crăciun”. Erau așa de duioși bătrânii aceștia cu lacrimi în ochi. Mă impresiona apoi mult momentul când întregul popor cânta profund: „Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă ple-

cați, căci cu noi este Dumnezeu”.

După litie urmau la colindat cei mari, iar noi copii mergeam acasă și așteptam până când venea tata cu colindătorii lui. Frumose colinzi mai știau bătrânii! Ași fi stat o noapte întreagă să-i ascult, dar:

„Și când târziu ne biruia

„Pe vatra caldă somnul

„Prin vis vedeam tot flori de măr

„Și'n fașe mic pe Domnul.

DE SFANTA MARIA MICĂ LA ȘIȘEȘTI

— OMAGIU LUI VASILE LUCACIU —

Anul 1937

de LUCIAN BRETAN

— „Pre români i au susținut, i au povățuit totdeauna și îi conduce și astăzi: RELIGIUNEA și patriotismul” — enunță nemuritorul Părinte al Neamului Dr. Vasile Lucaciu acest mare și nediscutabil adevăr în schițele sale istorice și darea de samă privind *Biserica Sfintei Uniri a Tuturor Românilor* adică *Mănăstirea Maicii Românilor din Sisești*.

Ce gândire sublimă, ce pătrundere adâncă a celor două forțe sufletești — religia și patriotismul — ce au fost în stare să mențină întreg și nesdruncinat, în toate timpurile și împotriva tuturor furtunilor ce s'au abătut peste dânsul, poporul român din Transilvania.

Nici nu ne putem închipui prin urmare o imbinare mai fericită pentru un român, a celor două sentimente de temelie ce rezidă și azi la baza existenței noastre atât pentru prezent cât și pentru viitorul cel mai îndepărtat în vremuri, decât de a lua parte de ziua Sfintei Maria Mică din acestan la Pelerinajul dela Sisești.

Nicăiri nu vom găsi loc mai potrivit, unde sufletul să se înalțe neturburat de nimeni, într-o armonie perfectă, alături de o mulțime ce se concentrează pentru exteriorizarea aceluiași sentimente, decât aci la Sisești, în *Biserica Sfintei Uniri a Tuturor Românilor*“, precum a botezat-o pentru a-i determina scopul, marele luptător supranumit „Leul dela Sisești”.

În mod mecanic deci, ne am văzut împinși de conștiința noastră în spre acest lăcaș sfânt, spre a ne dedica o clipă gândurile și sentimentele noastre, în aceasta „Mecca” a Românilor Transilvăneni și de pretutindenea, înălțimilor la cari te poate ridica numai: *religiunea și cinstirea eroilor naționali, adică patriotismul*.

Cu o adâncă sfiinciune intrarăm în sfântul lăcaș care, în miniatură, prin construcție și stil cu celea două turnulețe din fața și monumentala cupolă dela mijloc imită Biserica Sftul Petru dela Roma. Ea este zidita după concepția genială

Biserica zidită de Vasile Lucaciu în Sisești.

a tânărului său paroh de pe vremuri, Dr. Vasile Lucaciu, și executată după planul și îndrumările nu mai puțin geniale ale colaboratului său, regretatul preot Andrei Berinde fost paroh gr. cat. în Seini.

Procesiunile se țin lanț în jurul bisericii și rugile fierbinți ale românilor de pretutindenea — din comunele apropiate și județul Maramureș — se înalță spre ceruri. Portul pitoresc a nației delectează, fiind reprezentante fel de fel de regiuni

Grup de pelerini la hramul din Sisești.

Oaş, Maramureş, părţile Fisculaşului sau a judeţului Someş, — cu specificul lor port naţional.

În biserică lume multă, tixită, pentru că la Sfântul Altar în ornamente bisericeşti sfintele sacramente le împarte credincioşilor însuşi Vlădica Maramureşului, Excelenţa Sa Dr. Alexandru Rusu, având alături toată asistenţa de preoţi cunoscută asemenea solemnităţi pioase.

Toată lumea e cufundată într-o adâncă pietate, fiindcă se ştie de către toţi, că aci se aduc rugi şi jertfe creatorului lumii pe de o parte, şi Aceluia care s'a jertfit pe sine însuşi pentru a ne desrobi pe noi din păcatele străbune, lui Isus Hristos.

Spiritul sfânt pluteşte în aer peste capetele românilor ce veacuri de-a rândul au fost salvaţi de la robia vecinică prin religie.

Un sentiment tot atât de puternic *patriotic* pune însă stăpânire pe noi pătrunzând în Sanctuarul din stânga dela mijloc a bisericeii, separat derestul corpului principal printr-un mic grilaj de fier. Aici găsim mormântul „*Leului dela Siseşti*“, la care se prostern în rugi fierbinţi pentru a-i cersii Celui de Sus „odihnă vecinică“ bătrâni cu plete argintii, bătrâne cu faţa sbârcoită de adânci bătrâneţe şi repetatele naşteri şi tineri mândri şi entuziaşti alături de fete frumoase, ele înşile îmbrăcate în vestminte de sărbătoare, înzorzonate, precum şi de copii ageri şi sglobii. Acest sentiment puternic *patriotic* copleşeşte toată mulţimea şi face loc celui religios, oţelindu-i în tocmăi caşi pe părinţii lor, pe bunicii sau străbunicii lor de odinioară, aşa cum atât de frumos decretează marele dispărut în fraza reprodusă de noi mai sus.

Oricât de ignorant să fii, nu poţi sta impasibil la văzul minunatelor picturi de pe pereţii acestui Sanctuar evocând evenimente din viaţa lui Dr. Vasile Lucaciu.

Este imposibil să nu te mişte pictura murăla — una dintre cele patru — reprezentând pe dr. Vasile Lucaciu şi soţia sa Paulina, născută Şerbac, închinând Maicii Domnului Biserica „*Maicii Românilor*“ dela Siseşti. Citatul de sub acest tablou este din cuvântarea celui dispărut ținută din prilejul sfintirii bisericeii care sună astfel: „*Ce ne-au transmis părinţii şi ce doreşte tot sufletul de român: marea, fericitoarea, sfânta Unire a tuturor Românilor am vrut eu şi cu mine poporul meu să fie simbolizată în această mareă Biserică*“. (Păr. V. Lucaciu, la 27. VIII. 1896.)

Deasupra acestui tablou un altul, cu caracter religios reprezintă Ispita Mănuitorului, par'că ar vrea să simbolizeze ispita pe care atâţia Miniştri Unguri au încercat-o asupra „*Leului dela Siseşti*“. Respingerea energică şi categorică a acestei ispite o exprimă inscripţia lapidară: — Pleacă Sătan! — de sub acest tablou.

Cea mai impresionantă scenă care isbeşte pe fieştecare credincios ce intră în apropierea

Sanctuarului unde se păstrează cripta lui Vasile Lucaciu, este cea din dreapta aripei reprezentând înmormântarea lui Dr. Vasile Lucaciu din Decembrie 1922. În uşa bisericeii dela Siseşti stau Episcopii Uniţi Dr. Valeriu Traian Frenţitu al Orăzii şi Dr. Iuliu Hossu de Cluj-Gherla. Primul citeşte Evanghelia. La mijlocul scenei coştiugul cu rămăşiţele pământeşti a celui ce a fost Vasile Lucaciu, purtat de braţele vâjnoase ale ţărănilor din Siseşti.

În jurul lui, la dreapta, familia îndoliată fiul său Dr. Epaminonda Lucaciu şi ginerele Dr. Ioan Munteanu, dimpreună admiratorii lui ca parohul Virgil Surani dela Surdeşti, Dr. Aurel Coza directorul Liceului „Dr. Vasile Lucaciu“ dela Carei Salaj şi Dr. Gheorghe Hetcou, directorul Liceului „Gheorghe Sincai“ dela Baia-Mare. La stânga, demnitarii sau prietenii săi, bărbaţi de stat şi oameni iluştri cum sunt: Ionel I. C. Brătianu fostul premier, Stefan Ciceo Pop, Teodor Mihali, Generalul Traian Mosoiu, Alexandru Vaida-Voevod Octavian Goga şi alţii, precum şi români şi românce dela Siseşti. Mulţi dintre cei de pe tablou au trecut şi ei la cele vecinice, unii însă mai ales din popor, sunt şi azi în viaţă şi se pot identifica.

„Fumul de tămâie din cădelniţa unui diacon se ridică spre ceruri, deasupra sicriului, şi în nouri de fum îngeri coboară să întâmpine sufletul mare, care s'a măcinat ceas de ceas în luptă dărză pentru neam şi lege“ — scrie în „*Foiaţa*“ gazetei „*Unirea*“ parohul actual Iuliu Surani dela Siseşti, descriind şi dumnealui istoricul întemeierii bisericeii şi a situaţiei sale de acum. Unul dintre îngeri îi aduce o cunună de lauri din cer luptătorului victorios, iar un altul o ramură de palmier, simbolul păcii eterne, iar al treilea cu făclia aprinsă par'că vesteşte inscripţiunea de pe tablou ca epigraf: „*Părinte Lucaciu! Intră şi odihneşte în această clădire de piatră, ce ți-a fost întruparea idealului, pe care ai avut fericirea să l vezi înfăptuit*“.

Lângă acesta, un al patrulea tablou reprezintă Sftul Apostol Petru scos de Ingerul Domnului din temniţă, simbolizând scoaterea lui Lucaciu din temniţele ungureşti, ceiace documentează şi inscripţiunea cu următorul conţinut: „*Ca Apostolul Petru şi Părintele Lucaciu din temniţă a ieşit pentru a propovădui mântuirea neamului său cu credinţă în zile mai bune*“.

Este imposibil să nu miste asemenea evocări şi tablouri fiinţa omenească care raţionează numai cât de cât, fără să fii sentimental. Picturile atât de minunate executate în mijlocul unei ornamentaţii naţionale prin talentul profesorului de desen al Liceului „Dr. Vasile Lucaciu“ dela Carei, dl. Alexandru Uihazi, evocă istoria unei epoci de aur din luptele naţionale conduse la izbândă de către cel ce zace, rece, sub lespedea pe care elvii Liceului dela Carei au scris, — ca un suprem

omagiul pentru patronul lor căruia îi poartă numele plin de glorie, — următorul legământ:

„Sub aceasta lespede smerită odihnește înflăcăratul Apostol și Tribun, prin care geniul românesc și-a purtat făclia redeșteptării și întregirii neamului, Părintele VASILE LUCACIU. Cum Tu pururi ai fost treaz pentru nevoile neamului, drept recunoștință îți făgăduim că vei trăi vecinic, îndeosebi în sufletul nostru al generațiilor care ne creștem în Școala patronată de Tine: Liceul „Vasile Lucaciu“ din Carei-Salaș, care îți închină acest Monument admirându-Ți și slăvindu-Ți munca și viața bineînchegată în fapte mărețe. Dormi în pace Tu, care ești a tuturor.“

La cap este ridicat un epitaf, din aderit negru, pe care se găsește bustul de bronz al Păr. Dr. Vasile Lucaciu și pe o placă de marmură albă cu un leu de aramă în relief, inscripția: „Aici odihnește, Leul dela Șișești“ Dr. VASILE LUCACIU 1852—1922 și soția sa PAULIAN LUCACIU n. SERBAC 1856—1911.“

Mormântul lui LUCACIU în biserica din Șișești.

Adânc mișcați și sub impresiunea celor două sentimente coplesitoare: religios și național, ieșim din sfântul lăcaș pentru a vedea tot ce este în legătură cu neînfricatul luptător.

Conduși de amabila noastră călăuză și ghid, Ioan Ciocotișan țaran din Șișești, ne scoborâm la poalele păduricii de brad dinaintea bisericii. Aici este „ISVORUL PRECISTEI“, aproape de biserica veche de pe vremuri, care a dispărut. Deasupra isvorului era un fel de capelă unde se păstra lungă vreme o copie sau cum îi zice Păr. Lucaciu, o „parie“ a Sfintei Icoane a „Maicii Românilor“ făcătoare de minuni, icoană ce azi se păstrează în biserică. O legendă din bătrâni spune că prin stropirea acestei ape un mort a fost înviat din morți. Dorința lui Vasile Lucaciu a

fost în ultimele clipe ale vieții sale, să se reconstruiască acea capelă. Se vor găsi oare urmașii de azi atât de recunoșcători ca să îndeplinească aceasta dorință? Noi credem că da!

Urcând mai sus, în colțul din spre miază-zi a minunatei pădurice de brazi, ne oprim în fața unei Cruci stingheră, izolată, quasi „o cruce uitată“. Este crucea sub care Dr. Vasile Lucaciu a găsit după spusele țăranilor, niște hrisoave vechi din cari aflat date precise despre isvorul tămăduirii, amintit mai înainte și cu privire la „Icoana făcătoare de minuni“.

De aici, ghidul nostru, ne conduce la locul fostei biserițe de lemn din care a rămas, spre eternă pomenire doar altarul, și locul însuși, împrejmuit cu gard viu. Este una dintre cele mai prețioase rămășițe dintre toate monumentele istorice câte ne-au rămas pe aceste plaiuri, însă tot atât de uitată cași Crucea lui Avram Iancu de pe Munții Tebei.

Vechiul altar. La dreapta, răzimat, autorul articolului.

Nu mai vorbesc despre vechea casă în care a șezut eroul și luptătorul, care a dispărut complet, așa că nici locul unde i fusese fundamentul cel puțin nu i se mai cunoaște.

După datele pe care ni le servește însuși Dr. Vasile Vasile Lucaciu, biserița veche s'ar fi zidit prin anii 1043 și reconstruită prin 1672. În aceasta biseriță s'a păstrat și un steag cu picturi de ambele fețe și icoana „Maicii Românilor“ despre care s'a mai făcut amintire aci, — despre minunile căreia pomenește și Vasile Lucaciu în scribele sale istorice.

Astfel țesut s'a istoria vremilor de demult, dela întemeierea coloniilor daco-romane de pe aceste plaiuri ale Șișeștilor, cu prezentul, spre eterna mărire a Aceluia, care a știut să le împreune atât de minunat și să le exteriorizeze prin micul altar de lemn a biseriței rămas ca amintire din grija Lui, prin descoperirea Isvorului tămăduirii în anul 1886 — imediat la anul după înscăunarea sa în parohia dela 1885 — a Icoanei „Maicii Românilor“ și, ca încununare a operei sale, prin construirea acelei monumentale biserici pe care dânsul a supranumit-o: „BISERICA SFINTEI UNIRI A TUTUROR ROMANILOR“ și

Credincioși înconjurând biserica.

închinată: „*Pro Sancta Unione Omnium Romanorum*“. El, ziditorul și făuritorul acestor fapte mărețe — Părintele Dr. Vasile Lucaciu supranumit „Leul dela Sîșești“ — zace în mormântul din biserica zidită de dânsul, aevea voevozilor ctitori de biserici, ziditori de sfinte lăcașuri și întemeietori de Țări. Și el a întemeiat mai mult de cât simplă cetate militară, o fortăreață a întreg Neamului Românesc din Transilvania, mai rezistentă oricărei opere de artă pentru că într'însa s'a zidit suflet omenesc având cele două compenente principale ca două suporturi eterne: *reîgție* și *patriotism*.

Aceste sunt întrupate în biserica și în cripta Unirii dela Sîșești.

Aceste gânduri ne-a subjugat în ziua de Sfta Măria Mică din anul Domnului 1937, cari gânduri supraviețuiesc în noi deapururi ca un puternic

omagiu pentru acela ce le-a iscodit prin memoria sa.

Ele ne copleșesc și urmăresc și ne îndeamnă ca prin scrisul nostru să le dăm ființă aci spre mai marea glorie pentru acela ce se numește Dr. Dr. Vasile Lucaciu și dela dispariția căruia la 1 Decembrie trecut s'au împlinit 15 ani.

„Luptă bună a luptat“, iar pomenirea lui va fi vecinică din neam în neam, adeca din generație în generoșie.

P. S.!

Nu pot încheia fără a nu aduce deosebitele noastre mulțumiri părintelui paroh Iuliu Surani dela Sîșești pentru prea prețioasele-i date ce a avut bună-tatea să mi le pună a dispoziție între cari chiar și un articol al Dsale, precum și simpaticului nostru ghid, Ciocotișan din Sîșești care ne-a servit din memorie cele mai precise date și fapte istorice în legătură cu tema ce ne aparține.

Fete și feciori în frumoase costume naționale. În mijloc dl CONST. GH. POPESCU redactor.

Povară

*Lasă Ili, te-ai aplecat greu
Peste cumpăna sufletului meu.*

*Ai adunat resturi de calendare trunchete
Și m' ai le-am ținut în piept ca în perete,
Mi-ai făcut vrăji de pribegie, de dor,
De tine mai legat cu'n fir de păr,
Mi-ai ținut inima'n palme - poamă - sub meri
La popasuri scurte în goană prin primăveri.*

*Ai plâns și tu în amurg
Muțenii de visuri ce curg...
Știu că și pe tine te doare
Toamnă ca pe o floare;
Că'nchizi în conducte de vine
Sânge bolnav și pe mine...
Și poate de aceia te strig
Cu vorbe de foc și de frig...*

*Departa de vis de stele
Indoi brațul balanței mele.*

Vasile Culică

IN MEMORIAM

de GABRIEL STĂNESCU

Se scurg anii și cu trecerea lor nenumărate amintiri, episoade și tragedii, ce se leagă de evenimentul istoric al întregirii noastre a tuturor românilor, sunt îngropate în abisul uitării sau rămân necunoscute de către mulți și îndeosebi de către tineretul român.

Într'o zi, nu de mult, stând de vorbă c'un plugar cărturar, badea Gheorghe, cântăreț de strănă eminent, mi-a fost dat să ascult și să cunosc tristul sfârșit al unui românaș, mort pentru cauza românească.

... S'apoi să nu-mi uit vorba, începe la rugămintea mea, badea Gheorghe, în ritm sacadat și cu scurte intreruperi, semne ale unor evocări îndepărtate.

Era prin anul 1919. O primăvară mândră ni s'a arătat în acel an, ca un semn prevestitor de belsug și fericire, mai ales după atâta foamete și sărăcie ce am răbdut noi și familiile noastre, în timpul îndelungatei bătăi.

Oamenii domnici de ași revedea familiile s'au reîntors la vetrele lor depe diferite fronturi.

Unii s'au apucat la munca câmpului să-și continue meseria lor de aur plugăritul.

Alții, o bună parte, îmbătați și nesătui de sângele ce l-au văzut curgând în timpul celor patru ani de crâncen războiu, s'au înrolat în bande de ucigași și jefuitori, sub comanda jidului Bela Kun, și-au ținut sub teroare și

spaimă, toate satele și orașele din Transilvania.

Ura și prigoana acelor era îndreptată îndeosebi asupra românilor, din ținuturile subjugate, despre cari știau că pregătesc rupea lanțurilor cari i-au încătușat timp de o mie de ani și cari și-au manifestat pe față dorința de unire pe veci cu țara mamă.

Cete de ucigași unguri, între cari mulți secui s'au răspândit prin satele și orașele Transilvaniei, terorizând se jefuind fără milă pe bieții români, lipsiți de apărare, cari erau socotiți ca trădătorii cauzei lor pierdute.

Fiecare dintre jefuitorii rebeli se considera un comandant independent și doar, prin paradox, frica de neprevăzut i-a unit și blocat.

Una dintre aceste unități desorganizate a ajuns, într'o zi, din joia mare, a anului 1919 și în sațul **Bârsăul de Sus** din jud. **Sălaj** cu ocazia retragerii din fața liniei de rezistență ce au opus-o trupelor române.

Zoriți și puși la fugă, i-au ordonat primului om întâlnit în cale, să le arate cel mai scurt drum spre Satu-Mare, peste Codru, impunându-i să le pună la dispoziție și căruța lui cu cai.

Soarta nemiloasă a vrut ca să fie desenat de călăuză forțată tânărul flăcău român, **Dumitru Varna** de vârstă nici 19 ani din comuna Bârsăul de Sus.

Abia a avut timp bietul flăcău să-i spună măicuței sale bătrâne și văduvă, că-i silit să plece, dar să n'aibă grije căci cu ajutorul lui Dumnezeu mâine în Vinerea Mare se vor revedea și că el, silit să fie călăuză până la **Viile Satu-Mare**, va aduce la reîntoarcere, de acolo, făină albă ca să-i facă mama pască de sfintele Paști.

Pus în fruntea coloanei de ucigași tânărul Varna a urcat și coborât multe cărări și drumuri întortochiate.

Trecând Codrul a ajuns în comuna **Homorodul de Mijloc**, unde banda de ucigași s'a oprit să rechiziționeze o căruță pentru a transporta mai ușor rezultatul jafurilor numeroase.

Opunându-li-se un biet român din acele părți, se spune că fără ezitare a fost împușcat și lăsat pe loc, iar ceata de derbedei și-a continuat drumul spre **Vii** cu calmul unor vânători de potârniche.

Ajuns la **Viile Satu-Mare**, tânărul fu dus în tabăra unității, ordonându-i se să steie la dispoziție.

Între timp rebelii își căutau șanțuri de apărare din spre pădure la marginea comunei

de unde aşteptau să-şi facă apariţie trupele române spre a le opune rezistenţă.

Tânărul Varna, neliniştit că nu i se redă libertatea s'a adresat zbirilor să-i permită a pleca în târg să cumpere făină şi alte surprize după cum promisese mamei sale şi apoi să se reîntoarcă acasă ca unul ce şi-a făcut datoria impusă.

Pe semne că această dorinţă a tânărului a dat de bănuît călăilor, deoarece din acel moment a fost pus sub paza alor două baionete, fiind socotit spion şi ca unul ce vrea să ajungă mai repede în tabăra românească care se anunţa a fi în apropiere.

După o scurtă şi foarte lapidară judecată bandiţii au hotărât, cu calmul lor obişnuit, împuşcarea neîntârziată a nevinovaţilor români.

Îmbrâncit de patul armelor şi însângeraţi nefericii tânăr fu adus la Golgota suferinţelor lui în cimitirul reformat, situat în apropierea bisericii române din VII.

Era într-o după masă, spre crepuscul, în Vinerea patimilor. Pe drum nici o ţipenie de om.

Micul Convoi funebru înainta lugubru.

Tânărul, care încă nu bănuia scopul excoartării lui, păsea cadentat, cu privirea pierdută în zare, urmat de cei doi călăi înarmaţi.

Dintr-o casă vecină, cu cimitirul, îşi făcu apariţia, suflecată şi cu mâinile în solduri, o unguroaică cămoasă, care întrebă în limba ei că unde-l duc pe acest valah. „Să-şi sape mormântul, trădătorul“ fu răspunsul călăilor... „Aşa-i trebuie câinelui de valah“ replică hiena pe care azi o mai rabdă şi hrăneşte pământul românesc.

Însăşi ea s'a grăbit să furnizeze călăilor o casma, care a servit bietului român să-şi sape cu propriile-i mâini mormântul de veci.

Dându-şi seama de intenţiile călăilor săi, bietul flăcău, în timp ce săpa propriul său mormânt, s'o fi gândit de bună seamă la buna sa mamă şi promisiunea ce i-o făcuse; la clipele fericite când ciocnea de altă dată câte un ou roşu cu aleasa inimii sale şi durerea de a nu o mai revedea. Şi-o fi adus aminte de fraţele lui iubit Simeon, care încă nu se întorsese de undeva din captivitate şi toate aceste trecându-i în mod filmic în faţa ochilor săi, îl făceau să uite tot ce se întâmplă în jurul lui.

Ar fi dorit el să rămână în aceasta ipostază, tovarăş cu gândurile lui tumultuoase în timp ce călăii îşi fumau la o parte nervosi şi grăbiţi ţigările, însă un ordin răstît şi o lovitură de armă l-au trezit la cruda realitate.

Presimţind un sfârşit apropiat, care va fi şi al lor, călăii au sistat săpatul gropii pe la nici jumătatea reglementară.

Orice încercare de salvare fiinduri exclusă tânărul martir a adresat în numele blândului

Iisus, rugămintea din urmă de a i-se permite să rostească o rugăciune către Tatăl Ceresc.

Legat la ochi, poate în momentul când a rostit: „Iartă-mă Doamne că nu ştiu ce fac“, o salvă din două arme au cutremurat văzduhul, iar ecoul lor a zguduit toate inimile românilor din apropiere, cari între timp au aflat ştirea, dar neputincioşi în faţa forţei se piteau după acareturi spre a nu fi luaţi la ţintă.

Moartea nefericicului român a fost fulgerătoare.

Corpul lui tânăr a căzut, în groapa abia începută, ca un copacel retezat de uragan, înainte de a-şi da primii muguri ai vieţii.

Câteva lopeti de glie aruncate în grabă şi călăii, ca unii ce şi-au făcut datoria hidoasă, au dispărut necunoscuţi. Nu însă şi complicii lor.

Au trecut un an, doi după această tristă întâmplare.

Fratele Simeon s'a întors din captivitate cu inima zdrobită de durere şi neconsolat de pierderea frăţiorului său Dumitru, şi a căutat să-i aducă o ultimă cinstire martirului.

Ca dovadă a dezumat rămăşiţele-i pământeşti şi le-a mutat în cimitirul românesc din localitate, ridicându-i la căpătâi un monument de piatră.

Mâini nevinovate de copii şi fecioare, şi-au luat angajamentul să-i împodobească mormântul în fiecare an iar preotul român prin rugăciuni şi pomenire îi eternizează numele şi-l înşiră în rândurile martirilor neamului.

La rândul lor, locuitorii români, în semn de cinstire şi îndemn de cum trebuie păstrată memoria martirilor noştri, au luat nobila iniţiativă prin membri Asociaţiei culturale a casei Naţionale în unire cu Străjerii şi Şoimarii locali, să-i ridice o troiţă în dreptul cimitirului unde a fost împuşcat, la margine de drum, pe unde miile de trecători veniţi la târg de peste codru din Sălaş, să-şi aducă aminte de câte au suferit Românii, sub robie străină, înainte de Unire şi ce fericire-i să fi liber şi stăpân la tine acasă.

Erold alb

Sub haina de sandal a 'mbobocit un sân,
Rotund şi sprinten ca un măr domnesc,
Şi atâtea flori de liliac de atunci îmi cresc,
In geamurile, unde mâna ta mai stăruie ca un miros
(de fân.

Undeva, departe, s'a surpat un dig
Şi-au năvălit bogate valuri de viaţă plină
Şi 'n fiecare zi privirea ta senină,
Imi cântă în odaia goală, ca o arie din Grieg.

Ion Şugariu

INCRESTARI

Probleme

Căminul de zi al Asociației Româncelor ar putea alina și mai multe dureri dacă...

Petrecându-ne vremea într-o lume cunoscută și dedicată numai intereselor proprii, nu vedem, în asprimea iernelor oricât de necruțătoare, decât ceiace-i al nostru, ceiace poate fi numai al nostru.

Zăpada și frigul, îndemnându-ne la căldura îmbietoare a căminului, ne micșorează prea mult vederea mizeriei celor mulți. De vântul rece și neîndurător ne păzim propria-ne piele, fără a ne mai gândi că el străbate peste tot. Durerile pe care el le deschide în sufletele acelor ce nu-l pot slăvi cu o ușă bună, cu un geam nefălămitat nu ne impresionează, n-au timp să ne mai impresioneze, ocupați și zăpăciți fiind de grija toaletelor, mai mult spectaculoase decât călduroase, de pregătirile asidui pentru diversele soiuri de petreceri: serate, baluri, teatre etc.

Și totuși, la anumite ocazii, satisfăcuți și înclinanți ne place să afișăm gesturi de... caritate...

În Satu-Mare, năpăstuiții soartei, găsesc o palidă licărire de speranțe în CĂMINUL de zi de sub îngrădirea Asociației Româncelor.

Adevărată oază pentru odraslele familiilor din care adesea tatăl lipsește iar mama sleită de puteri privește consternată la scâncetul copiilor goi și numeroși înghețați în fața cuptorului rece și flămânzi lângă un blid gol, acest Cămin adăpostește, peste zi, hrănind multe guri lacome de-o mâncare caldă și omenească. Găsesc acolo, desmoșteniții aceștia ai soartei și uitații avuților, o cameră încălzită, o îmbrăcăminte necesară și mâncare de trei ori pe zi. Strânsi depe drumuri, hrăniți, îmbrăcați și vizitați la nevoie de medicul dela Dispensarul Asociației, acei în vârstă de școală sunt înscriși și întreținuți la școli dându-le se cărțile și richizitele necesare.

Dar acest CĂMIN al Asociației Româncelor nu poate îngriji decât pe cincizeci de copii. Cine li-o fi purtând grija altor sute de bieți copii nenorociți lăsați la voia întâmplării și a trotuarului?

Înimi bat multe, caritabilele însă parcă se împuținează pe fiecare zi. Parecă pe zi ce mergem ne facem tot mai egoiști, mai nepăsători în fața necazurilor și a lipsurilor altora. Cine știe, poate nici pentru noi n'o fi prea ușor. Dar, totuși cu bunăvoință multe se pot.

Iarna va fi grea, foarte grea pentru acei lipsiți. Ocazii de a ajuta pe acei micuți și oropsiți se vor ivi. Să le observăm și să ne aducem aminte de suferințele acelor fără nici o vină. Până atunci însă înlesniți-i, prin prisosul Dvstră, Asociației Româncelor Sătmărene munca ei caritativă. Dați-i posibilitatea, să hrănească și să îmbrace cât mai mulți lipsiți și necăjiți, făcându-ne astfel o datorie sfântă față de sufletul și conștiința noastră și față de lumea aceea uitată de noroc.

Maria A. Demian.

Inregistrări pe marginea actualității culturale

Vechiul nostru desiderat se va întruchipa cât de curând. Șezătorile literare, cerute de noi pentru înviorarea acestei atmosfere lăncede, vor mergea începutul, prin bunăvoința Societății Scriitorilor Români din Ardeal.

Strigătul disperat, ce l-am făcut data trecută și-a găsit ecoul. Dl profesor dr. Victor Papilian președintele societății, atent și profund înțeleghător, ne-a onorat cu un prompt răspuns. Ne-au mișcat mult rândurile sale. Însfârșit scriitorii ardeleni vor descinde și la noi... Sătmărenii vor avea ocazia să cunoască pe mânătorii cuvintelor izvorite din seraficul avânt al spiritului omenesc.

Satu-Mare va marca o nouă etapă în scunda lui viață culturală. O fază unică, revelatoare, care va produce o ascensiune a gustului de literatură. Satu-Mare va sărbători întronarea valorilor culturale la locul de cinste... Și nu ne îndoim de aceasta...

Sântem fericiți că întrând în anul al treilea al existenței noastre, pășim sub augurul nouilor semne nespuse de semnificative pentru ținutul în care trăim.

„Afirmarea“ în numărul viitor, va închina duhul ei, oaspeților dragi ce ne cercetează cetățuia.

La praznicul mare al cinstirii scrisului românesc, chemăm pe toți cei ce simt că sufletul lor bate alături de veșnica încântare a sensibilității umane.

Și-acum o mică divagație. Nu prea onorabilă. Dar necesară de menționat. Câteva cuvinte marginale serbărilor naționale.

Spunem răspicat: festivitățile sătmărene aranjate ca preamări de mari fapte naționale, sânt submediocre. Să fim expliciti. Vorbim de festivalurile școlare, ce se țin la teatru.

Mai întâiu să ne fie permisă o mențiune. Nu există o coordonare a organizării. Nu știu cine aranjează! Șimțim însă, că totul se face pripit, la comandă, într'un mod prea puțin interesat. Serbările decurg îmbăcsit, fără patos, fără acel ceva românesc, care să vibreze tumultuos sub cupola sălii îmbăcsite de copii neînțelegători, prinși și dâșii cu arcanul.

Unde este publicul românesc? Unde sânt oficialitățile? Nu vin! Și bine fac. La astfel de serbări școlarești, întocmite la repezeală, nu participă nimeni, să-și intervertească gusturile. Căci în locul izbucnirii spontane a sentimentelor, nu găsești decât icniri de necrescuți, comentării vulgare de școlari impertinenți, certăți cu bunacuviență, și simpatii pe școale cu aprobări împărțite după ineptiile ce le debitează fiecare școală în parte.

Aceste sânt serbările noastre școlarești! Și-atunci când obligația îți cere imperios participarea (ba plătești „cinstea“), te reîntorci amărît, decepționat, asemenea omului care și a pierdut ce are mai drag.

De ce nu se dă organizarea serbărilor în mâna unor oameni întreprizi care cunoscute și simpatizati fiind de public, să fie responsabili de înscucese?

Cine ne va da ascultare? (Poate că bârfeala pentru rândurile acestea, va fi imediat ascultată).

Octavian Ruleanu.

Poetul bănețean Grigore Bugarin, bolnav

Poetul, dulce ca mierea, adânc original și exclusiv bănețean, Grigore Bugarin, care abia a început să fie cunoscut marele public, e serios bolnav.

Fire simțitoare, suflet mare într'un trup slăbit, era de așteptat la o rupere a legăturilor dintre ce e pământesc și ce e ceresc în el.

Multe metehne ale organismului subreduit de o muncă istovitoare l-au doborât.

Geniul lui svâcnește însă, nu vrea să se dea învins. El luptă să dea puteri materiei, ca să țâșnească în toată măreția lui. De pe patul de boală, strigă într'una că vrea să trăiască, pentru el, pentru cele două mlădițe ale lui, si'n deosebi pentru literatură, pentru presă. Neamul întreg si'n deosebi Banatul, ar trebui să fie 'n juru-i ajutându-l, să dăinue sub cerul lui cât mai mult, ca să-l cânte și să-l proslăvească. Își va înțelege el oare datoria sfântă? E de așteptat întâi dela cei mai

aproiați ai lui, cari nu vor desmînți zicerea: „Tăt Banatu“ fruncea inițiativelor frumoase!

Drumul tuturor mângâierilor duce spre Lugo-jul atâtor Cărturari în str. N. Titulescu.

Mihail Lungianu.

Importanța Cooperației

Rolul cooperației de a fi un sistem de mijloc între individualism și comunism, a îndreptat atenția — în special a personalităților noastre politice — asupra acestui factor. E destul să menționăm importanțele atribuțiuni, ce s'au luat în ultimul timp cooperația la noi și în alte țări, de a organiza opera de deparazitare a economiei naționale de către intermediarii străini, cari au acaparat aproape complectamente factorii de producțiune.

Guvernării noastre, fiind conștienți de rolul hotărîtor al cooperației în mărirea producției naționale, au crezut de cuviință să treacă asupra unui departament, creat în mod special pentru cooperație, importante funcțiuni cu caracter industrial și comercial, care mai până ieri erau concesionate diferitelor societăți capitaliste.

Astfel, cooperația a primit dreptul exclusiv de a valorifica grâul, lâna și vinul; de a procura populației rurale cantitățile necesare consumului; de a contribui la dezvoltarea culturii inului și a cânepii, precum și la industrializarea acestor plante.

În campania pe care o duce guvernul pentru introducerea în alimentația țărănimii, a elementelor nutritive de prima necesitate, ca zahărul, carnea și sarea, cooperația trebuie să aibă dreptul de privilegiu pentru desfacerea acestor produse. Desigur că, prin concesionarea acestor articole de primă necesitate s'ar înlătura soc. capitaliste, care în majoritatea cazurilor urmăresc exploatarea consumatorilor. Dar pentru că prin concesionare, nu se ajunge niciodată la o soluționare definitivă și în armonie cu interesele vitale ale marelui mase de consumatori, singurul sistem de organizare care poate așeza viața economică sătească și a consumatorilor, în general, pe alte baze, rămâne tot cooperația, cu corectivul imperios însă, de a fi scoasă complectamente de sub influențele și interesele meschine ale politicianismului, respectându-i se maximum de autonomie în conducerea treburilor și intereselor ei.

Andreica Ioan, elev.

UNUI OFITER ACTIV

Ești activ la baluri, dame,
Toată lumea o observă.
Însă capul dumitale
Este veșnic... în rezervă.

G. Tepelea.

DĂRI DE SEAMĂ

CĂRȚI

Louis Madelin

DANTON

Editura „Universala Alcalay & Co.

Lei: 70

Viața romanțată alui Danton o cunoaștem din cartea lui Hennmann Wende! aparută în Editura „Cuge-tarea“.

O completare a aceleia — dar mai realistă din punct de vedere istoric, cu accente mai puțin romantice — este aceasta a lui Louis Madelin. Dacă am zis, mai realistă, mai aproape de istorie, am spus totul, așa încât o augmentare este un lucru de prisos.

Prin citirea acestei cărți vom cunoaște și mai mult și mai de aproape figura măreață a titanului revoluției umane și a patriotului francez.

Exuberant și volubil, energic dar milos totatunci, activ însă adeseori apatic până la lenevie, — acesta a fost Danton în realitate, la cari se adăogă un dar inegalabil al oratoriei patriotice și talent deosebit de organizare.

Nic! un prilej nu trebuie pierdut deci pentru a citi aceasta operă a lui Louis Madelin, pe care ni o pune la dispoziție, într-o traducere fără greșeli și într-un limbaj ușor, traducătorul ei, Felix Aderca.

*

M. G. Delayen

CLEOPATRA

Editura „Universala Alcalay & Co.“

Lei: 60

Vestita curtezană, regina Cleopatra al Egiptului, nu prea este cunoscută publicului bibliofil românesc decât ori în mod foarte succint din cărțile istorice ale școalelor medii, ori din romanele captivante cu conținut mai mult erotic decât real.

Drumul nou ni-l deschide în cunoașterea unei istorii mai apropiate Editura „Universala“ Alcalay & Co., care, în traducerea lui S. Rădvan ne dă acest roman alui M. G. Delayen cu titlul arătat mai sus.

Nu știu dacă, înafară de Maria Stuart, istoria universală mai are o femeie celebră cași Cleopatra, regina Egiptului, pe istoricul vieții căreia să se fi brodat de către romancierii sau scriitorii erotici atâtea scrieri decât pe aceea a Cleopatrei.

Fiecare bineînțeles în alt fel și fiecare cu pretenția de a ne reda, singur, adevărul întreg, dar cu scop lucrativ bine determinat.

Cartea lui Delayen este o operă complexă în aceasta materie, imbinând istoricul cu romanticul și socialul. Ea nu este o redare — fie ea oricât de fidelă — a vieții unei singure persoane, a Cleopatrei, ci o adevărată enciclopedie a vieții de stat Egiptiene de pe timpul vestiților faraoni.

Găsim ca mai interesantă partea privitoare la organizarea socială și de stat a vechiului Egipt. Nu mai puțin sugestive sunt și aventurile Cleopatrei, care, prin viața-i erotică a reușit să subjuge 3 generali romani ce stăpâneau pe acele vremuri lumea: pe Pompei, pe Cezar și pe Antoniu. Gestul ei era dictat nu atât din imbold sentimental, deși cu timpul se transformase în dragoste adevărată față de Antoniu (dar numai în urma refuzului lui Octavian de a cădea și dându-l în cursă), — ci, cum am spune-o azi, din „rațiune de stat“, pe de o parte pentru aș păstra regatul intact față de un cuceritor din ce în ce mai agresiv cum era statul Roman de pe acele vremuri, și a-l mai întregi prin alte provincii primite în dar dela curtezani săi, spre a le pierde în cele din urmă pe toate și chiar și viața.

Aceasta carte ne învederează, limpede și sugestiv, și o parte — cea mai interesantă și mai bogată în evenimente — din ultimele decenii ale Republicii Romane înainte de a deveni Imperiu.

Romanul Cleopatrei este captivant, veridic și instructiv, nedepășind intru nimic marginele recerute unei opere pur literare de mare valoare.

Lucian Bretan.

I. Peltz

PUI DE LELE

roman — editura Naționala Ciornei.

Lei: 80

Nu sunt de părerea apariției cărților în serie, în rate, mai cu seamă când acestea sunt și romane cari se continuă și se completează la intervale de luni ori chiar ani de zile. Nu sunt de această părere din simplul motiv că adesea cititorul rămâne cu ceva vag și necomplet, mulți din autorii noștri neștiind, neputând ori neavând în totdeauna timpul necesar ca să-l lase pe lector și satisfăcut de cele citite și curios de cele ce vor urma.

Natural, de-această părere e cititorul doritor de lectură bună și completă și nu criticul, mofturos, cu aere de îndreptător și de atotștiutor.

Pui de lele e cartea e romanul care face parte dintr'un ciclu, e lucrarea care continuă și completează cealaltă scriere a dlui Peltz, pe care am pomenit-o într'unul din numeroasele noastre trecute, **Țară Bună**.

Înfățișând viața periferică a capitalei, autorul romanului **Pui de lele**, analizează cu pricepere, într'un stil ușor și curgător, mentalitatea și sufletul diferitelor „personagii“ din cartier.

Acei cărora li-a trecut prin mână **Țară bună**, se vor opri desigur, și nu fără satisfacție, și — asupra continuării ei, **Pui de lele**.

*

Ionel Teodoreanu ✓

SECRETUL ANEI FLORENTIN
editura Cartea Românească.

Lei: 100

Indiferent de ocupațiile cari l-ar putea împiedica uneori dela tihna necesară creației, dl Teodoreanu și-a obișnuit cititorii cu câte o nouă tate pe an. Și noutățile dlui Teodoreanu apar mereu, indiferent de pretențiile lectorului, indiferent de condițiile săvârșirii. Apar cu regularitatea distribuitorilor de calendare.

În urma tutor lecturilor dlui Teo-

doreanu, a scrierilor mai noi a autorului, cititorul își scuză mereu favoritul, fie cu **Medelenii** nemuritori, fie cu **Ulița Copilăriei** veșnic în amintire. Scuzele acestea cu care cititorii îndrăgostiți de dl. **Teodoreanu** își apără amintiri duioase, fermecătoare, din alte dați, din alte scrieri, sunt scuze, pot fi scuze semnificative pentru autorul **Secretului Anei Florentin**.

Problema căsătoriei înfățișată în această lucrare poate fi și adevărată, după cum foarte bine poate fi și exagerată. Nu vom discuta aceasta. Ceiace vrem să reliefăm, ceea ce desprindem din **Secretul Anei Florentin** e că, dl **Teodoreanu**, profită de încrederea cu care publicul l-a încurajat și răsfățat.

*

Rudyard Kipling

KIM

traducere **Iul. Giurgea**, editura Naționala Ciornei, 2 volume.

Lei: 140

Numele traducătoarei e azi atât de pătruns în rândurile cititorilor, încât semnătura d-sale e o garanție și un indemn. În cazul de față, intervenind și faima autorului, scrierea n'are nevoie de nici o altă recomandare.

Kim, lucrare atrăgătoare de suficientă proporții, e numele unui tânăr indian ajuns unealtă pentru spionaj în mâinile unor uneltitori la avuțiile și teritoriile vaste ale Indiei.

Amatorii de inedit, de fantastic, vor găsi în această scriere prilejuri de desfătare și senzații. Mai ales de senzații.

Stilul curgător și limpede ademenește cititorul antrenându-l. Subiectul, aprinzându-i imaginația, îl întârâtă și satisface.

*

S. Smiles

FI OM DE CARACTER

editura Cupetarea

Lei: 35

Lucrarea aceasta ar trebui citită de toți acei cari au cât de cât un rost în treburile acestei țări. Ar trebui impusă, ea constituind un tonic pentru caracterele subrezite de fel de fel de tentații, de fel de fel de inconsecvențe. Și posibilitatea lecturii acestei prețioase și reconfortante cărți, e la îndemâna fiecăruia prin prețul bagatel cu care se

oferă. Ar fi un păcat ca această scriere să nu intre în mâna tinerețului și el cu caracterul sdruncinat din diferite motive adesea independente de el. Ar fi o greșală din partea acelor cari citind lucrarea n'ar da-o mai departe, indemnând și pe alții la apropierea lecturii ei.

Caracterul, floare atât de rară astăzi, trebuie îngrijită și altoită în cât mai multe suflete, trebuie arătată cât mai multor minți.

Fii om de caracter va da de gândit acelor ce nu-și privesc și controlează cu suficiență severitate unele acțiuni, anumite atitudini.

*

G. Tepelea

INSTANTANEE

epigrame — editura Lanuri

Lei: 30

Instantaneele dlui **Tepelea**, savuroase prin ironia ce-o degajă, îmbietoare prin viociunea și originalitatea ce le caracterizează, indică cititorului sprinteneala unui talent robust și cultivat.

Momente de adevărată desfătare am procurat acelor ce li-am citit unele din înepătorele epigrame pe care atât de fericit, autorul le-a știut aduna în volum.

Pentru edificarea cititorului despre realele calități ale autorului vom cita, la întâmplare, câteva admirabile dedicații, din volumul **Instantanee**:

pag. 17. — Unei candidate,

Vrei să iei capacitatea?

Nu e lucru simplu azi!

Căci să treci, tu ca femeie,

E nevoie 'ntâi să... cazi.

pag. 28. — Unui autor fecund.

Mulți iau premii pentru seriei

Drept încurajare vie.

Lui i-ar trebui un premiu:

... Să nu serie!

pag. 58. — Pe mormântul unui poet.

A fost om precum se cade

Suflet blând și fără pată

Un defect avea sărmanul:

... Scrisa versuri câte odată.

*

Marin Iorda

FUNERALII NAȚIONALE

editura Adevărul

Lei: 60

Funeraliile dlui **Iorda** cuprind opt nuvele și schițe. Titlul lucrării l-a dat după prima nuvelă cu care și începe scrierea, nuvelă în care ni se înfățișează, ironic și mahn-

tor, apucăturile uora dintre acei încredințați cu mănuierea banului public.

Variat și impresionant, autorul prezintă cititorului momente din viața societății și a diriguitorilor ei.

Incredințați că scrierile dlui **Iorda**, înmănușate sub titlul de **Funeralii Naționale**, vor fi gustate de acei cari vor avea prilejul să se apropie de ele, le recomandăm cu înțelegere, cititorilor noștri obișnuiți cu lecturi bune.

*

Al. Lascarov-Moldovanu

TĂTUNU

roman — editura Cugetarea

Lei: 60

Autorul **Întoarcerii** lui **Andrei Pătreșcu**, e un om prea încrezător în lume, prea optimist în ceea ce privește îndreptarea anumitor năravuri înrădăcinate în unii oameni. Pentru dânsul, se pare, că-i suficient un singur prilej de îndreptare ca o ființă înrăutățită să se resemneze, sa se îmbuneze. Realitatea însă nu-i de partea autorului. Sămânța virtuților pe care Dumnezeu a avut grijă să o sădească în inimile semenilor săi, nu e lăsată de oameni să incolțească. Nu e lăsată pentru că ea nu servește anumite interese, interese în jurul cărora se nvrte azi o lume hrăpărească — Intențiile dlui **Al. L. Moldoveanu** sunt înalțătoare; presupunerile d-sale sunt însănaive.

Lucrarea de față **Tătunu**, scriere de ciclu, completează îmbucurător cealaltă carte a autorului **Mami na**. Ce bine-ar fi ca cititorii să se pună înslujba tendințelor autorului!

*

George Vâslan

**CONȘTIINȚĂ NAȚIONALĂ
ȘI GEOGRAFIE**

editura revistei **Satul și Școala Cluj**

Lei: 15

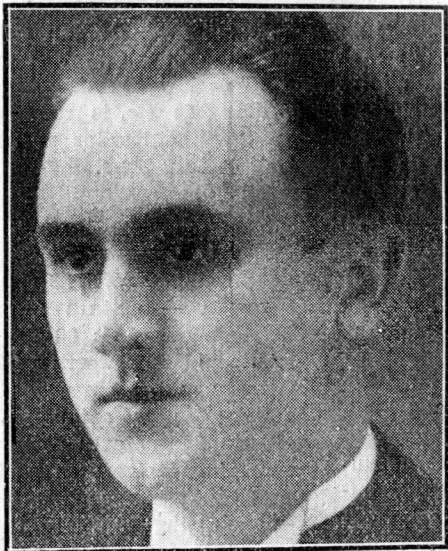
Pe-o carte de format micuț și cu un număr de pagini redus, nu prea pune mâna oricine. Lumea își închipuie, indiferent de valoarea autorului, că asemenea cărți sunt pentru copii, pentru școlari. Își închipuie asemenea lucruri o lume mare și mărunță, o lume agramată și înfumurată.

Editarea lucrării de față de către revista **Satul și Școala** merită toată atenția, iar editura toată lauda.

Seriozitatea scrierii ni-a indicat autorul, garanția ei însăși titlul.

Const. Gh. Popescu

RĂBOJ

DR. CONST. GH. POPESCU

Am încheiat cu bine și al doilea an de existență. N'avem multe de spus. Bucuria noastră este aceea a unei satisfacții sufletești; iar întristarea ne e comună cu a tuturor acelora care mai cred încă în literatură și artă.

Spovedanii nu facem. Cine să le asculte? Și pe cine l-ar interesa? Greul vieții ni-l ducem singuri, alături de foarte puțini înțelegători. În asemenea prilejuri existența noastră este un miracol. TRĂIM PENTRUCĂ VOIM; VIETUIM DEOARECE CREDEM.

Cu al treilea an, revista va încerca reorganizări. Avem mari speranțe, căci cercul susținătorilor s'a mărit. Ceea ce este o dovadă că traul revistei servește utilitatea și deci putem avea siguranța zilei de mâine.

„AFIRMAREA“.

Gruparea scriitorilor tineri a luat ființă, din inițiativa dlor: Ștefan Baciu, Laurențiu Fulga, George Petcu, Vintilă Horia, Ovidiu Caledoni, Ion Șugariu, etc. Gruparea urmărește să concentreze toate forțele tinerești, având de organ revista „Manifestul nopții albe“. De asemenea va înființa o casă de editură și va organiza cicluri de sezători literare.

Salutăm cu vie satisfacție realizarea desideratelor tinerilor scriitori, care în împrejurările actuale sânt siliți să viețuiască în totală uitare din cauza acestui veac neîncrezător în putrea spirituală pură a generației noi.

Gândurile noastre, de mici slujitori ai cuvântului scris, le închinăm lor cu încrederea deplinei lor realizări.

REDACȚIA.

Dacă din neobișnuință, provincialii în marea lor majoritate nu prea simt necesitatea autoculturalizării lor, sunt în schimb ahtiați după clevețe ori distracții ușoare, clevețe și distracții cari să le omoare o vreme ce le prisosește și căreia nu i găsesc vreun alt prilej mai bun de întrebuințare decât omorită într'un fel simplu, oricum, numai în tovărășia unei cărți nu. Acesta e un adevăr care, poate, va face pe unii și mai cu seamă pe unele din distinsele noastre cititoare, să cam strâmbie din nas. E însă un adevăr care rămâne și care va găsi aprobare sinceră în unul din colțurile ascunse ale inimilor lor.

Și dacă, la noi, cleveța e la loc de cinste, singura și apreciată distracție rămâne cinematograful.

Această invenție, atât de exploatată azi încât e a doua industrie din lume după fier și căreia lumea de pe-aci, îi mai zice „mozi“, ține loc cetățeanului „intelectual“ de orice instrucție, de orice cultură. De-aci se'nspiră, de-aci se cultivă, de-aci împrumută maniere și modă pentru a se întrece și amări.

În provincie, deci și'n Sătmar, cultura și distracția se confundă și-s menținute numai pe calea cinematografului. A celor două cinematografe ce le-avem și noi.

Teatrele, turneele, cari și-așa ne vizitează destul de rar și numai cu ceeace crede că ar conveni provincialului, sunt ocazii de etalarea toaletelor, a coafurilor, ori de plasarea micilor răutăți. Subtilitățile, aluziile, ironiile, le'nțelege fiecare în felul lui, fără reacțiunea inteligenței, dealtfel ca și la „mozi“: *pe ce se vede.*

Dar la aceste din urmă „manifestații“, la teatre, lumea merge mai mult să se vadă, să se afișeze, nu să vadă.

Dacă femeile, în general, ar pune tot pe-atâta grijă, sau măcar pe sfert, în îmbogățirea sufletului pe cât pun în aceia a înfrumusețării feței și împopoțonării exterioare a corpului, desigur că și moravurile vremii și concepțiile societății ar fi altele.

Pe urma străduințelor de până acum în viață am învățat, simțind cu sufletul ori văzând cu ochii, două mari lucruri: Trântorii conduc și îndeamnă supraveghiind la muncă, agramații inițiază și controlează temeierile spiritualității.

Din frământările și sbuciumul unei lumi, veșnic nemulțumite, mereu îndolnice, nu pot răsări, ținând seamă și de condițiunile în cari se recrutează „valorile“, decât: sau uneltitori mărunți, ori lingușitori abili.

CONST. GH. POPESCU

SUMARUL ANULUI II.

(Cifrele indică pagina respectivă)

ARTICOLE, STUDII ETC.

ION ANDREICA:

Evoluția cooperăției și dezvoltarea ei la noi — — — — —	43
---	----

MIHAI BĂLAJ:

Iustin Popfiu I. — — — — —	59
Iustin Popfiu II. — — — — —	83

LUCIAN BRETAN:

Fragment de istorie moldovenească	17
Pintea Viteazul, eroul legendar (I)	68
Pintea Viteazul, eroul legendar (II)	85
Pintea Viteazul, eroul legendar (III)	102
De sfânta Maria mică la Șişești —	124

IULIU CREȘPAI:

Prinos la sărbătoarea Învierii — —	30
------------------------------------	----

A. DOMĂNEANU:

Stațiunea climaterică Dănești —	6
---------------------------------	---

XN. IORGA:

Arta populară și arta istorică a Românilor — — — — —	97
--	----

CONST. GH. POPESCU:

Gânduri răslețe adăpostitoare de realități — — — — —	57
Sacri-Marin — — — — —	81

OCTAV RULEANU:

Aspectele culturale ale graniței noastre (I) — — — — —	41
Aspectele — — — — —	117

ION ȘIUGARIU:

Nicu Gane — — — — —	66
---------------------	----

GAVRIL STĂNESCU:

Prilej de viață și de neastâmpăr —	23
In memoriam — — — — —	128

PETRE ȚIUCRA-PRIBEAGUL:

Folklor — — — — —	7
Terminologie comparativă — —	63

PROZĂ LITERARĂ

MIHAI BĂLAJ:

Crăciunul copilăriei mele — — —	122
---------------------------------	-----

GH. CRIȘAN:

Păpăruza — — — — —	8
--------------------	---

M. LUNGIANU:

Toarce furcă — — — — —	25
Dinți rari, zgărdă de câne, gușe de aur — — — — —	46

OCTAV RULEANU:

Fragmente de regăsiri prin tăcere	1
Din însemnările unui om inutil —	61
Dorinți — — — — —	104

LIVIU SELEȘ:

Un mic aspect al vremii — — —	20
Mortul viu — — — — —	69
Pătania domnului controlor — —	105

ION ȘIUGARIU:

Paștele celor mulți — — — — —	19
-------------------------------	----

TH. I. ȚUCANOVICI:

Tinerețe — — — — —	8
--------------------	---

VERSURI

GH. CRIȘAN:

Jurământ — — — — —	67
--------------------	----

VASILE CULICĂ:

Povară — — — — —	127
------------------	-----

D. HINOVEANU:

Plopul cu îngeri, Cumpână — —	24
Întorși în timp, Apus în amintire —	58
Cântece pentru Lia — — — — —	91
Te ridici — — — — —	100
Inserare — — — — —	104
Din „Azur“ pentru plopul cu îngeri	121

B. MONTANA:

Vioarelelor — — — — —	82
Zefirul, Lacul — — — — —	91

P. MURGEANU:

Tu cântă lăutare — — — — —	5
Prinos — — — — —	29
O stea căzuse — — — — —	42
Plouă — — — — —	52

ALEX. NICORESCU:

Comoara mea — — — — —	9
Pe strada amintirei — — — — —	49

GEORGE PETCU:

Reportaj — — — — —	124
--------------------	-----

ION ȘIUGARIU:

Dorurile mele — — — — —	3
Litanii pentru inimă — — — — —	18
Poezul pornește la drum — — — —	22
Arcade de vis — — — — —	33
Banalitate, Spleen — — — — —	49

Lena a împlinit șasesprezece ani	—	62
Mă caut	— — — — —	84
Din ciclul „Icoane vechi“	— — — — —	86
Băița, satul natal, Minerii mei	— — — — —	101
Erold alb	— — — — —	129

INCRESTĂRI

ION ANDREICA:

Importanța cooperăției	— — — — —	131
------------------------	-----------	-----

LUCIAN BRETAN:

Reglementarea editurii	— — — — —	10
Pentru unitatea sufletească	— — — — —	50
Neglijente criminale	— — — — —	87

MARIA A. DEMIAN:

Căminul de zi al Asociației Românelor	— — — — —	130
---------------------------------------	-----------	-----

S. FLOREA:

Colecția Gaster	— — — — —	74
-----------------	-----------	----

MIHAIL LUNGIANU:

Poetul bănățean Grigore Bugarin, bolnav	— — — — —	131
---	-----------	-----

AL. MIRONESCU:

Sărmana carte	— — — — —	52
---------------	-----------	----

G. T. NICULESCU-VARONE:

Valoarea educativă a cronicarilor români	— — — — —	72
--	-----------	----

RADU PETRE:

Rolul învățătorului	— — — — —	32
---------------------	-----------	----

CONST. GH. POPESCU:

Aniversarea unui suflet	— — — — —	10
Timbre	— — — — —	15
Vremuri și moravuri	— — — — —	31
G. Topârceanu	— — — — —	50
Fără titlu	— — — — —	73
Momentul înfrânării tembelismului românesc	— — — — —	87
Medalioane	— — — — —	107
Prilejuri de frățietate	— — — — —	110
Factori ascunși de propagandă iredentistă, Reuniunea „V. Lucaciuc“	— — — — —	111

OCTAV RULEANU:

Eminescu și grupul „Familia“	— — — — —	12
Un uitat: George Coșbuc	— — — — —	31
Câteva probleme locale	— — — — —	89
Lacrimi pentru Aurel Ghitta	— — — — —	109
Satu-Mare și manifestările culturale	— — — — —	109
Inregistrări pe marginea actualității culturale	— — — — —	130

ION ȘIUGARIU:

Medalioane	— — — — —	106
------------	-----------	-----

DĂRI DE SEAMĂ

LUCIAN BRETAN: 13, 35—38, 132.

CONST. GH. POPESCU: 13—15, 34—35, 53—55, 75—78, 92—94, 112—114, 133.

RĂBOJ

X LUCIAN BRETAN:

Pavel Dan	— — — — —	94
-----------	-----------	----

CONST. GH. POPESCU:

Despre prostie și cinste	— — — — —	16
Un răspuns, Moralitatea în artă Sportul, Teatrul românesc și Sentințe	— — — — —	39
Turnul lui Ștefan, Comentarii	— — — — —	80
Hasdeu, Scurte creionări marginale	— — — — —	95
Aforisme diverse	— — — — —	116 și 135

REDACȚIA:

Cuvânt de nou început, Informații literare	— — — — —	16
Reproșuri	— — — — —	94
La încheierea anului II.	— — — — —	134

OCTAV RULEANU:

Presa provincială, D. Mircea Eliade și imoralitatea, Săptămâna cărții	— — — — —	56
Vacanta, Impotriva sportului, Lipsuri locale	— — — — —	79
Toamnă, Prieteni dragi, Pustietatea provinciei, Considerații	— — — — —	115
Gruparea Scriitorilor tineri	— — — — —	134

DL I. RENTEA

pictor-artist în Satu-Mare, autorul titlurilor, chișeelor și vignetelor din revista noastră.

Talentul robust, evidențiat de o concepție originală și susținut de-o activitate desinteresată și multilaterală, îi rezervă acestui tânăr pictor român, un viitor plin de nădejdi.

Lucrările sale au fost subliniate întotdeauna elogios de pricepătorii cunoscători în ale artei.

Interesați-vă și citiți:

LANURI

dir. *Mihai Axente*, red. *George Popa*.
Mediaș, str. Armurienilor 8.

ȚARA BĂRSEI.

dir. *Ax. Banciu*, *Brașov*, str. Mureșenilor 22.

ICONAR.

dir. *Liviu Rusu* și *Mircea Streinul*
Cernăuți, Piața Unirii 3.

EU și EUROPA.

dir. *I. Th. Ilea*, red. *N. Rusu*
Deva, Calea Horia 22.

ROMÂNIA EROICĂ.

dir. *Ion Colfescu Delaturda*
Cluj, str. V. Goldiș 18.

SATUL și ȘCOALA.

red. *C. Iencica* și *D. Goga*
Cluj, str. Mărzescu 21.

PREOCUPĂRI DIDACTICE.

red. *Virgil Dobrescu*, *Piatra-N.* str. Petru Rareș

ȚARA DE MĂINE.

dir. *V. Jinga*, red. *Gh. Dragoș*
Cluj, Calea Maresal Foch 63.

FAMILIA.

dir. *M. G. Samarineanu*,
Oradea, Take Ionescu 42.

APOSTOLUL.

red. *V. Țaranu*, *Piatra-Namț*.

PLEIADA.

literară, artistică, socială,
director: *Cezar Popa*, redactori: *Petru Pascari*
și *Iosif Ion Balu*
red. și adm. *Iasi*, Păcurari 89.

Pentru abonații și cititorii n

Acest număr apare cu întârziere, din cauză că, trebuind să schimbăm tipografia, am întâmpinat mai greutăți de ordin tehnic.

Afirmarea

Anul II. — No. 12.

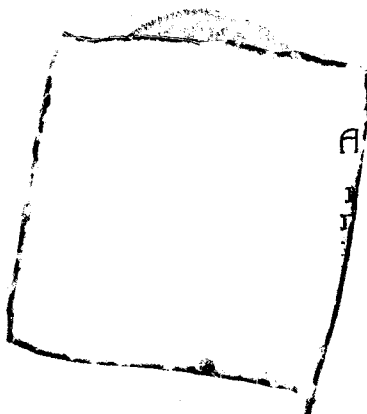
* Literară—Socială *

Decembrie 193

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU și OCTAVIAN RULEANU.

Redacția și administrația: Satu-Mare, Str. Moldovei Nr. 5

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Biblioteca Universității
CLUJ.